

ERFGOED BRUSSEL

N°017

APRIL 2015

DOSSIER ZONIËNWOUD

VARIA

De Brusselse dierentuin

Lakense parken in hun context

**De Landschapsprijs van
de Raad van Europa**

EEN PUBLICATIE VAN BRUSSEL STEDELIJKE ONTWIKKELING

DE UITZONDERLIJKE WAARDE VAN HET ZONIËNWOUW WELDRA ERKEND DOOR UNESCO ALS WERELDERFGOED?

ISABELLE LEROY

KUNSTHISTORICA, DIRECTIE MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN

Luchtfoto van het Zoniënwoud
(Schmitt-GlobalView, 2014 © GOB).

Het Zoniënwoud is de groene long van Brussel en wordt algemeen erkend als een van de mooiste beukenkathedraalen van Europa. Het heeft een oppervlakte van ongeveer 5.000 hectare, waarvan 74% is begroeid met beuken en 13,5% met inlandse eiken. De rest bestaat uit verschillende soorten loof- en naaldbomen. Het woud werd beschermd door het Koninklijk Besluit van 2 december 1959 en strekt zich uit over het grondgebied van de drie gewesten. Het heeft een rijke biodiversiteit en is een voedingsbodem voor een genetisch patrimonium dat vaak niet bekend is bij het grote publiek. Het zijn deze kenmerken, erkend door de hoogste Europese wetenschappelijke instellingen, die binnenkort kunnen leiden tot een opname van het Zoniënwoud – of meer bepaald van zijn integrale natuurlijke reserves – in de zo begeerde lijst van werelderfgoed van de Unesco.

Het Zoniënwoud zou inderdaad als uitbreiding worden opgenomen in een geheel van natuurlijk erfgoed dat al op de lijst van werelderfgoed staat: de Oerbeukenbossen van de Karpaten en de Oude beukenbossen van Duitsland. Dit strekt zich momenteel uit over drie landen (Duitsland, Slowakije en Oekraïne) en maakt deel uit van een ambitieus transnationaal project waarbij 18 Europese landen betrokken zijn. Dit geheel vertegenwoordigt een uitzonderlijk voorbeeld van onaangeroerde, complexe gematigde loofbossen die getuigen van hun expansieproces in het postglaciaal tijdperk en die bijzonder complete ecologische structuren vormen en het groeiproces illustreren van zuivere en gemengde populaties van de Europese beuk in diverse omgevingsomstandigheden. De geselecteerde wouden vormen een waardevol genetisch reservoir van beuken maar ook van tal van andere soorten die in deze habitat groeien en ervan afhankelijk zijn. Ze vertegenwoordigen niet alleen de diversiteit die over heel Europa te

vinden is, maar zijn ook groot genoeg om het noodzakelijke natuurlijke proces te handhaven om de leefbaarheid van het mondiale ecosysteem te verzekeren.

Het grootste deel van het Zoniënwoud is bebost sinds de laatste fase van de ijstijd. De ouderdom van de bebosning blijkt uit de 'delles', kleine droge valleien die hun reliëf hebben behouden, omdat ze door het bos werden beschermd tegen natuurlijke erosie, in tegenstelling tot aangrenzende landbouwzones die geëffend werden. Uit analyses blijkt dat de grond van het Zoniënwoud onveranderd is gebleven sinds de laatste periode van de ijstijd, dus tussen 10.000 en 15.000 jaar geleden. Deze 'fossiele' grond is bijna uniek in Europa. Het opmerkelijke karakter van het woud heeft te maken met zijn beuken, waarvan er sommige meer dan 250 jaar oud zijn en 50 meter hoog, wat het woud zijn karakter van groene 'kathedraal' geeft. Meer dan een derde van de rijkdommen van het woud is ouder dan 180 jaar, wat uniek is in West-Europa. Bovendien zijn deze oude populaties en de aanwezigheid van dode bomen factoren die de biodiversiteit bevorderen. Talrijke soorten paddenstoelen, insecten en vleermuizen zijn hier thuis. Het gedeelte dat wordt voorgesteld om opgenomen te worden in de lijst van het werelderfgoed beslaat een oppervlakte van 272 hectare. De rest van het woud moet een bufferzone vormen, zoals gevraagd door Unesco.

Gezien het betroffen gedeelte op het grondgebied ligt van het Brussels, het Vlaams en het Waals Gewest, vergt deze kandidatuur een nauwe samenwerking tussen de gewesten, die in november 2014 met een interministerieel akkoord werd bezegeld. Deze samenwerking moet uitmonden in de toevoeging van het Zoniënwoud aan de indicatieve lijst van België bij Unesco (een onmisbare stap voor het

indienen van een officiële kandidatuur bij Unesco) en in de aanpassing van de beheerplannen om het goede behoud van de gedefinieerde zones en van de waarden die werden gedefinieerd om in dit kader te passen, te verzekeren. Een beslissing van Unesco over het uitbreidingsdossier van de primaire beukenwouden kan ten vroegste in 2017 worden verwacht.

In de intentieverklaring verbinden de drie gewesten er zich eveneens toe om na te gaan of het Zoniënwoud in zijn geheel zou kunnen erkend worden als werelderfgoed op basis van culturele en natuurlijke criteria. Hiervoor moet een studie worden op touw gezet. In een eerste fase zullen de bijzondere landschappelijke en archeologische waarden en ook de historisch-culturele overblijfselen van het geheel van het woud geïnventariseerd worden. In een tweede fase wordt de eventuele 'uitzonderlijke universele waarde' bestudeerd op basis van verschillende culturele criteria en wordt een vergelijkende analyse op dit gebied gemaakt. In een derde en laatste fase wordt nagegaan of het Zoniënwoud in aanmerking komt voor andere internationale statuten.

Deze studie zal het mogelijk maken een gegronde antwoord te geven op parlementaire resoluties betreffende het Unesco-statuut van het Zoniënwoud. Er werden inderdaad in de voorbije jaren in deze zin zowel in het Brussels, het Vlaamse als het Waalse parlement resoluties aangenomen (respectievelijk op 2 juli 2010, 22 juni 2011 en 20 februari 2013), die stellen dat de erkenning van het Zoniënwoud als werelderfgoed moet worden overwogen.

Een dossier dat weldra wordt vervolgd.

Nuttige link:
<http://whc.unesco.org/fr/list/1133/>

Vertaald uit het Frans

COLOFON

REDACTIECOMITÉ

Jean-Marc Basy, Stéphane Demeter,
Paula Dumont, Murielle Lesecque,
Cecilia Paredes, Brigitte Vander Bruggen
en Anne-Sophie Walazyc.

EINDREDACTIE IN HET NEDERLANDS

Paula Dumont

EINDREDACTIE IN HET FRANS

Stéphane Demeter

SECRETARIAAT VAN REDACTIE

Murielle Lesecque

COÖRDINATIE ICONOGRAFIE

Cecilia Paredes

COÖRDINATIE DOSSIER

Murielle Lesecque

AUTEURS/ REDACTIONELE MEDEWERKING

Paulo Charruadas, Bruno Campanella,
Mimi Debruyn, Yannick Devos,
Paula Dumont, Patrick Huvette,
Wim Lambrechts, Roger Langohr,
Catherine Leclercq, Harry Lelièvre,
Isabelle Leroy, Marc Meganck,
Jean-François Plumier, Grégory Reinbold,
Karim Sarton, Blanche Tirtiaux,
Bart Vanmontfort, Brigitte Vander
Bruggen, Stéphane Vanwijnsberghe,
Anne-Sophie Walazyc.

VERTALING

Gitracom, Hilde Pauwels,
Data Translations Int.

NALEZING

Koenraad Raeymaekers, Linda Evens,
Harry Lelièvre, Griet Meyfroots,
Coralie Smets, Tom Verhofstadt en
de leden van het redactiecomité.

VORMGEVING

The Crew Communication

DRUK

Dereume Printing

VERSPREIDING EN ABONNEMENTENBEHEER

Cindy De Brandt,
Brigitte Vander Bruggen.
bpeb@sprb.irisnet.be

BEDANKINGEN

Stadswinkelsteam, Olivia Bassem,
Ann Degraeve, Sylvianne Modrie.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Arlette Verkruyssen, directeur-generaal
van Brussel Stedelijke Ontwikkeling/
Gewestelijke overheidsdienst Brussel,
CNN – Vooruitgangstraat 80, 1035 Brussel.

De artikelen zijn gepubliceerd onder de
verantwoordelijkheid van de auteurs.
Alle rechten voor het reproduceren,
vertalen of herwerken zijn voorbehouden.

CONTACT

Directie Monumenten en Landschappen –
Cel Sensibilisatie
CNN – Vooruitgangstraat 80, 1035 Brussel
<http://www.monument.irisnet.be>
broh.monumenten@gob.irisnet.be

HERKOMST VAN DE FOTO'S

Mochten er ondanks onze inspanningen
om alle reproductierechten te betalen
toch nog gerechtigden zijn die niet
gecontacteerd werden, dan worden zij
verzocht zich kenbaar te maken bij de
Directie Monumenten en Landschappen
van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

LIJST MET AFKORTINGEN

KBIN – Koninklijk Belgisch Instituut voor
Natuurwetenschappen
AAM – Archives d'Architecture Moderne
AKP – Archief van het Koninklijk Paleis
ARA – Algemene Rijksarchief
ARB – Académie royale de Belgique
ARP – Archief René Pechère
DCBSO – Documentatiecentrum van
Brussel Stedelijke Ontwikkeling
DML – Directie Monumenten en
Landschappen
GOB – Gewestelijke
Overheidsdienst Brussel
KBR – Koninklijke Bibliotheek van België
KIK-IRPA – Koninklijk Instituut voor het
Kunstpatrimonium / Institut royal du
Patrimoine artistique
KMKG – Koninklijke Musea voor Kunst
en Geschiedenis
KMSKB – Koninklijke Musea voor
Schone Kunsten van België
MOB – Milieu Commissie Brussel
en Omgeving
ONF – Office National des Forêts
SAB – Stadsarchief Brussel
ULB – Université libre de Bruxelles

ISSN

2034-5771

WETTELIJK DEPOT

D/2015/6860/005

Cette revue paraît également en Français
sous le titre *Bruxelles Patrimoines*.